

Geld zonder problemen, problemen zonder geld ...

Sinds enige jaren constateert de Vereniging der Vlaamse Onthaalhuizen (VDVO) een bijna dramatische verjonging van het publiek dat belandt in de thuislozensector. Een tendens die niet afzwakt, alle mooie intentieverklaringen en prioriteitennota's van 'Het Jaar van de Jeugd' ten spijt. Integendeel, de thuisloze jongere stelt het van langsom slechter. Financieel zit hij aan de grond, de hoop op een job verkleint zienderogen en ook de huisvestingsmarkt begint zich langzaam af te sluiten voor hem of haar. Grootscheepse campagnes van b.v. de banksector naar de ondernemende, lachende, succesvolle jeugd toe, komen dan ook over als cynische uitingen van een samenleving die – zacht gezegd – een en ander over het hoofd ziet.

De jeugd stelt het niet goed. Het lijkt reeds open deuren intrappen eraan te herinneren dat 1 op 3 werklozen jonger is dan 25 jaar, dat jongeren terug financieel afhankelijk worden van hun ouders, dat de opeenvolgende regeringen er niet in slagen een behoorlijk aantal jongeren weer een stevig toekomstperspektief te bieden. Verlenging van de dienstplicht, verlenging van de wachttijd voor schoolverlaters... Het zijn de recentste tekenen dat de jeugd geen ommekeer te verwachten heeft.

De bredere samenleving schijnt zich daar soms allerm minst om te bekommeren. De jeugd is een geliefkoosd doelwit voor de marketing. Financiële instellingen zijn in een harde konkurrentieslag gewikkeld om de eerste plaats op de jongerenmarkt. 'Ik durf', 'Ik onderneem', 'Nu is het aan ons', ... zijn slogans die het doen. Onbekommerde zelfstandige jonge mensen op de drempel van een succesvol leven. Het voorgespiegelde verwachtingspatroon lijdt niet onder de crisis.

Thuisloze jongeren: 'much past, less future'

Voor een aantal jongeren is dit verwachtingspatroon reeds voorgoed opgeborgen. Ze dreigen als het ware op jonge leeftijd te berusten in een onafwendbare marginaliteit. De aangroei van het aantal jongeren in de thuislozenzorg (onthaalcentra, opvangcentra voor jongeren, crisisopvangcentra, vrouwencentra, vluchthuizen, ...) is schrijnend te noemen. *50 % van de thuislozen is jonger dan 30 jaar.* Bij de vrouwelijke thuislozen is dit nog frappanter. Daar is 79 % jonger dan 30 jaar en bovendien zijn ze vaak nog vergezeld van kinderen.

Deze thuisloze jongeren zijn belast met *een zwaar instellingsverleden*: 77 % werd reeds vroeger geplaatst in de jeugdbescherming, opgesloten in een gevangenis, of verpleegd in een psychiatrische kliniek. Het *opleidingsniveau* is zeer laag. 1 op 3 heeft een diploma lager beroeps- of technisch onderwijs op zak. Nog eens 1 op 3 moet het stellen met lager onderwijs en 1 op 6 komt uit het bijzonder onderwijs. Jongeren die noch lezen noch schrijven kunnen, zijn geen uitzonderingen.

Bij hun aankomst in een opvanghuis is *90 % werkloos* en meestal zonder enige bron van inkomsten. In de loop van het verblijf slaagt hooguit de helft erin

om voor kortere of langere tijd een of andere job te bemachtigen. Zelden betreft het een vaste baan met normaal arbeidscontract.

Veel jongeren staan emotioneel erg labiel en beleven sterk een soort *machteloosheid* tegen zichzelf en het vorm geven van hun leven. Ze wantrouwen zichzelf en hun omgeving. Ze slagen er ook moeilijk in gezonde relaties aan te gaan. 'Much past, less future' (veel verleden, weinig toekomst) is een toepasselijke omschrijving van hun situatie. 'Uitzichtloos' is een steeds weerkerende typering bij een rondvraag onder de hulpverleners in de onthaalcentra.

Nochtans behoort het tot de taak van de thuislozencentra te pogen weer uitzicht te bieden aan die jongeren. Werken naar zelfstandigheid is het vertrekpunt van omzeggens elke jongerenbegeleiding. Het uitzichtloze situeert zich op verschillende vlakken en vooral het samenspel van b.v. lage scholing, bedroevende financiële situatie en slechte huisvesting maakt de hindernissen dermate moeilijk te nemen dat veel jongeren zich bij voorbaat gewonnen geven.

Afhankelijkheid ...

Werken aan zelfstandigheid is meestal een harde dobber. De onthaalcentra stellen vast dat de situatie steeds verergert. Het meest duidelijk en het scherpst aan gevoeld is de verslechtering van de vaak reeds *hopeloze financiële situatie* van de jongere. Thuisloze jongeren zijn voor hun inkomen sterk afhankelijk van een reeks instanties, vermits ze zelden over een inkomen uit arbeid beschikken. Bij deze instanties wordt ofwel sterk bezuinigd t.o.v. jongeren ofwel worden ze stilaan geweerd.

... van jeugdbescherming

Een eerste instantie waarvan veel jongeren afhankelijk zijn is de jeugdbescherming. Veel thuisloze jongeren vallen reeds van jongsaf onder de jeugdbescherming omwille van verwaarlozing of grove tekortkomingen in hun familiale situatie.

De jeugdbescherming komt daarbij financieel tussen voor de minderjarige door middel van plaatsingsvergoeding en zakgeld. Recent wijst een en ander erop dat de jeugdbescherming bij bepaalde maatregelen of beslissingen omtrent minderjarigen *financiële motieven* laat meespelen. Het klinkt misschien vreemd in de oren — zeker voor wie vertrouwd is met jeugdbescherming — dat b.v. bij een plaatsing van een minderjarige tussen de regels door afgeraden wordt de studies verder te zetten en de jongere naar een werksituatie te richten zodat hij zelf in zijn onderhoud kan voorzien. Een jeugdrechter gebruikte zelfs letterlijk 's lands financiële toestand' om een vraag te weigeren naar vrijstelling van persoonlijke bijdrage in de plaatsingskosten voor een minderjarige die op het punt stond alleen te gaan wonen. Heel duidelijk en nieuw is verder de tendens om jongeren vanaf hun 18 jaar vrij te stellen van de jeugdbescherming. Die afstoting door de jeugdbescherming op 18 is gek genoeg iets waarvoor indertijd vanuit kritische hoek fel werd gepleit vanuit motieven van zelfbeschikking, recht op zelfstandig leven, e.d. ... maar die er nu komt vanuit vooral financiële motieven.

... van O.C.M.W.

Dat zulks vaak minder prettig is voor de jongere wordt duidelijk als men de reacties van een andere instantie waarop beroep wordt gedaan, bekijkt nl. het O.C.M.W. Noodgedwongen komen de betreffende jongeren terecht bij een O.C.M.W. Daar wacht hen meer en meer een afwijzende reactie. Minderjarigen hebben immers in principe *geen recht op bestaansminimum*. De jongere kan een vraag richten voor steunverlening maar wordt die niet ingewilligd dan kan hijzelf een beroep instellen. Indien er wel steun verleend wordt, volgt onmiddellijk een terugvordering op de ouders. Soms zelfs in natura zoals het geval was bij iemand die beperkte steun kreeg maar verplicht werd 's avonds bij zijn ouders te eten. Dergelijke handelswijze verstoort bovendien in veel gevallen de reeds moeilijke relatie met ouders of naaste familieleden.

Buiten het domein van financieel steunorganisme slaagt het O.C.M.W. er steeds moeilijker in zijn taak van sociale dienstverlening waar te maken. Dit is geen nieuw fenomeen maar kan zeker nog eens beklemtoond worden wat betreft de dienstverlening aan thuisloze jongeren. Wat hier en daar reeds helemaal wegvalt is de sociale tewerkstelling in de zin dat het O.C.M.W. tijdelijk jongeren in dienst nam om ze b.v. in regel te brengen met R.V.A.-reglementeringen.

... van R.V.A.

Als een jongere uitkeringsgerechtigd werkloos is, is zijn financieel vooruitzicht nog allesbehalve schitterend. De meeste thuislozen trekken van de R.V.A. de *minimum-uitkering* wat voor -21 jarigen lager ligt dan het O.C.M.W.-bestaansminimum. De verlenging van de wachttijden betekent dat voor deze jongeren een soms financieel onoverbrugbare periode opdoemt zodat ze weer verplicht worden aan te kloppen bij het O.C.M.W. Wat de tewerkstellingsmaatregelen betreft die de regering sinds enige jaren promoveert is het goed erop te wijzen dat niet-uitkeringsgerechtigde jongeren doorgaans niet in aanmerking komen.

... van de ouders

De konklusie dat deze reeds kwetsbare, bijna machteloze groep jongeren het financieel nog moeilijker krijgt lijkt dus niet loos. Het snoeimes in de openbare financiën voelen ze zeer hard. Het beleid van de beschreven instanties drijft de jongeren *terug naar het ouderlijk milieu*. Thuisloze jongeren hebben echter vaak geen thuis meer of er bestaan conflicten die terugkeer naar huis onmogelijk of ongewenst maken.

Gedreven naar ghetto's?

Verder kan ook gewezen worden op de zeer gebrekkige scholing en huisvesting waarmee thuisloze jongeren geconfronteerd worden. Op het eerste gezicht zouden verlengde schoolplicht en het feit dat zelfs de laagste scholing toch reeds een bepaald niveau bereikt, moeten leiden tot grotere kansen voor de kansarmsten. Dit is geenszins het geval omdat de eisen op de arbeidsmarkt gewoon opgeschoven zijn met de verhoogde scholing. Veel thuisloze jongeren hebben ten andere

hun scholing genoten in het bijzonder onderwijs. Factoren als instabiliteit en relationele moeilijkheden in het gezin zijn daar duidelijk mede-oorzaken bij.

Qua huisvesting zijn thuisloze jongeren veroordeeld tot *de gemeubelde kamer*. Hun financiële positie en de bijna uitsluitende aandacht van de woningmarkt en van het sociale huisvestingsbeleid voor het gezin drijft hen naar marginale huisvesting, bijna in ghetto-vorm. Veel huiseigenaars zijn niet bereid hun woningen te verhuren aan alleenstaanden met een laag inkomen, terwijl bepaalde huisjesmelkers maar al te gretig dit gat in de markt opvullen via gemeubelde kamertjes met minimumafmetingen aan uitbuitingsprijzen.

Tenslotte kan gewezen worden op 2 vaststellingen. Thuisloze jongeren komen *niet alleen in opvanghuizen* terecht. Een aantal raakt in de gevangenis. De gevangenisbevolking is zelfs gemiddeld nog jonger dan de thuislozenpopulatie. Anderen zien heil in een loopbaan in het leger om aan hun uitzichtloze toestand te ontsnappen. Dat kan niet zo erg zijn, ware het niet dat ze binnen de kortste keren deserteren — omdat het leger ook niet biedt wat ze verwachten — en ze zich zo nog meer problemen op de hals halen.

Een aantal stelt het ook goed. Voorlopig toch of ogenschijnlijk. Ze zijn uit het moeras geraakt of zij wanen zich eruit. Zeker weten, kan men nooit. Alleen, het helpt soms, voor ons ook.

V.D.V.O. vzw
19.12.1985